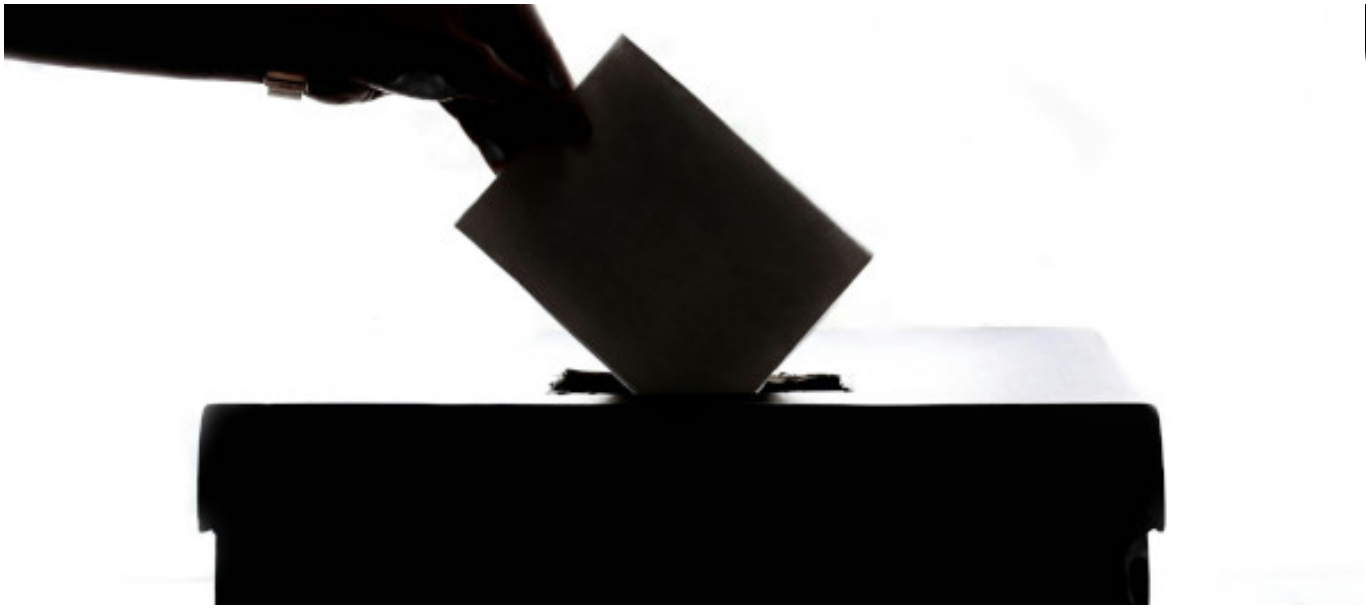

Als u links stemt, wordt het beleid linkser. Als u rechts stemt ook

Posted on 16 december 2025 by Gastauteur

Door Rik Torfs*

Sinds lang vertellen bezorgde denkers ons dat deze tijd als twee druppels water op de jaren dertig lijkt en we ons schrap moeten zetten tegen het fascistische gevaar. Als we niet eendrachtig alle krachten bundelen, staan de facho's paraat om een einde te maken aan de democratie. Vandaar het *cordon sanitaire* in België, het *pacte républicain* in Frankrijk en de *Brandmauer* in Duitsland. Die sluiten de 'fascistische' partijen uit van elke vorm van deelneming aan de macht.

Deze mechanismen kwamen tot stand op een moment dat extreemrechts (of uiterst rechts, of radicaal rechts, de terminologie heb ik nog altijd niet helemaal onder de knie) weliswaar een zekere omvang had, maar aanmerkelijk kleiner was dan vandaag. De middenpartijen bleven meer dan groot genoeg om samen te zoeken naar een meerderheid en er – fijn neveneffect – meestal zelf deel van uit te maken.

Toenemende polarisatie

Dat is niet langer het geval. De jongste jaren neemt de polarisatie in de samenleving hand over hand toe. Corona, klimaat, migratie, overheidsbeslag, cultuuroorlog, Europa en Amerika. Allemaal thema's die de samenleving verdelen. Meer mensen dan vroeger stemmen extreemrechts, meer mensen stemmen extreemlinks. Daardoor krijgen de cordons en de brandmuren een andere betekenis. Terwijl ze vroeger de positie van de centrumpartijen versterkten, volstaan die vandaag niet meer om tot een meerderheid te komen en is in toenemende mate extreemlinks nodig om extreemrechts van de macht te houden.

Zo zijn in de Duitse deelstaten Bremen en Mecklenburg-Vorpommern Die Linke mee aan de macht, terwijl BSW, de partij van Sahra Wagenknecht, zowel in Thüringen als in Brandenburg van de bestuurscoalitie deel uitmaakt. Denk ook aan de tweede ronde van de Franse parlementsverkiezingen in 2024, toen het *pacte républicain* ervoor zorgde dat het linkse blok, met uiterst links op de eerste rij, het grootste werd. Vandaar de titel van mijn stuk. (Extreem)rechts stemmen leidt in onze tijd automatisch tot een links beleid omdat het centrum almaar kleiner wordt.

Die evolutie roept vragen op die een grondig empirisch onderzoek verdienen. Is het helemaal zeker dat, zoals vaak zonder verdere bewijsvoering wordt aangenomen, extreemrechts een groter gevaar voor de democratie oplevert dan extreemlinks? Welke concrete woorden en daden ondersteunen deze stelling? Klopt het dat extreemrechts de democratie wil vervangen door het fascisme terwijl extreemlinks, ondanks zijn marxistische ideologie, bereid is zijn leven te geven om democratie en rechtsstaat overeind te houden? Die vragen kunnen een leidraad vormen voor een gedetailleerde evaluatie van de huidige uitsluitingsmechanismen.

Tegelijk moeten we alert blijven voor andere bedreigingen van de democratie. Ze staan grotendeels los van de discussie over extreemrechts of extreemlinks. Daarbij past een tweede reeks van soms erg uiteenlopende vragen. Hoe is het gesteld met het democratisch en rechtstatelijk gehalte van de Europese Unie als die, tegen de empirische werkelijkheid in, een economische noodsituatie inroept om de bij stemmingen vereiste unanimiteit te omzeilen? Is het zinvol de machtsmechanismen binnen de EU te herbekijken om haar democratische legitimiteit te verhogen? Wat met het evenwicht van machten, zowel nationaal als Europees, wanneer rechters door de zeer ruime interpretatie van begrippen zoals 'recht op leven' de politieke

speelruimte van verkozen parlementen aanzienlijk beperken?

Soevereiniteit in het gedrang

Is er een aanvaardbare reden die verklaart waarom de vrijheid van meningsuiting door meer beperkende wetten wordt begrensd dan een halve eeuw geleden? Bestaat de kans dat gevoelige thema's, zoals het klimaat, weldra leiden tot dwingende, op rapporten van experts gebaseerde maatregelen die, gezien de noodtoestand, de democratische besluitvorming buitenspel zetten? Kan een nieuwe antitrust-wetgeving helpen verhinderen dat gigantische multinationals zo machtig worden dat ze de soevereiniteit van heel wat landen en continenten rechtstreeks of onrechtstreeks in het gedrang brengen?

Laten we de moed hebben om die vragen te stellen en eerlijk naar antwoorden te zoeken, zonder meteen mensen met een andere mening wappie, fascist of communist te noemen.

Kwetsbare democratie

Mijn uitgangspunt daarbij is dat de democratie kwetsbaar is. Dat ze vroeger niet bestond en het verre van zeker is dat ze zal blijven bestaan. Uitsluitend staren naar het fascistische gevaar zoals een konijn voor een lichtbak, kan op blindheid en onverantwoordelijkheid wijzen. Maar misschien is het eerder een perverse techniek om buiten het licht van de schijnwerpers een alternatief op te dringen dat evenmin democratisch is.

Daarom: wie de democratie, de rechtsstaat en de vrijheid van meningsuiting genegen is, kan niet anders dan uiterst waakzaam blijven. En lastige vragen stellen die bij *the powers that be* ergernis verwekken.

**Kerkjurist Rik Torfs is emeritus-hoogleraar en oud-rector van de Katholieke Universiteit Leuven. Dit artikel verscheen eerder op Doorbraak.be*

Wynia's Week** verschijnt 156 keer per jaar en wordt **volledig mogelijk gemaakt** door de donateurs. Doet u mee, ook straks in het nieuwe jaar? **Doneren kan zo**. **Hartelijk dank!

Donateurs kunnen ook reageren op recente artikelen, video's en podcasts en ter publicatie in Wynia's Week aanbieden. Stuur uw reacties

aan reacties@wyniasweek.nl Vergeet niet uw naam en woonplaats te vermelden (en, alleen voor de redactie: telefoonnummer en adres). Niet korter dan 50 woorden, niet langer dan 150 woorden. Welkom!